

BSOBAC – Bacheloroppgave med forskningsmetode

«Arbeidsinkludering og innvandrerperspektivet»

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

UIS juni 2022

Kandidatnummer: 7198

Antall ord: 11675

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
1.1 Valg av tema	4
1.2 Presentasjon av problemstilling	5
1.3 Begrepsavklaring	6
1.3.1 Innvandrere	6
1.3.2 Integrering	6
1.3.3 Inkludering.....	6
1.4 Formål med oppgaven og avgrensninger	7
2. FAGLIG KUNNSKAP	9
2.1 Ulike tilnærminger til arbeidsinkludering	9
2.1.1 <i>Train then place</i>	9
2.1.2 <i>Place then train</i>	10
2.2 Spenningsfelter i sosialt arbeid	11
2.2.1 <i>Individ og samfunn</i>	11
2.2.2 <i>Hjelp og kontroll</i>	12
2.3 Sosial identitet	12
2.3.1 <i>Etnosentrisme</i>	13
2.3.2 <i>Kategorisering i sosialt arbeid</i>	13
2.4 Mertons anomiteori	14
2.4.1 Konformitet	15
2.4.2 Ritualisme	15
2.4.3 Fornyelse	15
2.4.4 Tilbaketrekking	15
2.4.5 Opprør	15
3. METODE	16
3.1 Valg av metode	16
3.2 Fremgangsmåte	17
3.3 Presentasjon av artiklene	19
3.4 Analyse av funnene	22
3.4.1 <i>Utforskning og utfordring av bakkebyråkraters kategorisering av flyktninger som prøver å komme i jobb i dagens Norge</i>	22

3.4.2	<i>Omsorgssektoren som integreringsarena</i>	23
3.4.3	<i>Et egalitært og velferdsstatlig integreringsparadoks?</i>	24
3.4.4	<i>Familien som ressurs eller hinder? Etterkommerkvinnens deltagelse i arbeid</i>	25
4.	DISKUSJON	26
4.1	Forholdet mellom arbeidsledigheten og innvandrere	26
4.1.1	<i>Innvandrerindividet som en person</i>	26
4.1.1.1	<i>Innvandrerens ressurser</i>	27
4.1.1.2	<i>Språklige ferdigheter og muligheter</i>	27
4.1.1.3	<i>Innvandrerfamilies holdninger</i>	28
4.1.1.4	<i>Mertons anomiteori</i>	28
4.1.2	<i>Samfunnet og situasjonen</i>	29
4.1.2.1	<i>Kategorisering – en styrende forståelse</i>	29
4.1.2.2	<i>Integreringsmelding – et utgangspunkt for kategorisering</i>	30
4.1.2.3	<i>Bakkebyråkraters holdninger og kategorisering</i>	30
4.1.2.4	<i>Ansettelsesdiskriminering</i>	31
4.1.2.5	<i>Forskningens påvirkning</i>	31
4.1.2.6	<i>Konsekvensene av kategorisering – Mertons anomiteori</i>	32
4.2	Makt og kontroll, eller hjelp?	32
4.3	Arbeidsinkludering som et mål	33
4.3.1	<i>Den sjenerøse velferdsstaten</i>	33
4.3.2	<i>Ulike tilnærminger og arbeidsinkluderende innganger</i>	34
4.3.3	<i>Arbeid-først/ Place then train</i>	34
4.3.4	<i>Humankapital/ Train then Place</i>	35
4.3.5	<i>Opplæring på arbeidsplassen</i>	35
4.3.6	<i>Opplæring i skolen</i>	36
5.	KONKLUSJON	37
6.	LITTERATURLISTE	39

1. INNLEDNING

Temaet jeg ønsker å skrive om er arbeidsinkludering av ikke-vestlige innvandrere. Dette er et aktuelt tema i vår hverdagsliv, der mange innvandrere opplever utfordringer med arbeidslivet og sysselsetting i Norge. Temaet er også viktig i et sosialfaglig perspektiv da dette oppleves som et sosialt problem i samfunnet, og mange av utfordringene som oppstår når minoriteter og majoriteter i møter andre, er relasjonelle utfordringer som oppstår i samfunnet. Problemstillingen i temaet jeg valgte viser veldig godt til spenningen mellom individ og samfunn, som er et kjernepunkt i sosialt arbeid, og hvordan problemer oppstår i denne spenningen (Levin 2015: 38). Målet med temaet mitt er å sette ord på opplevde vansker og utfordringer i inkluderingsarbeidet av innvandrere i arbeidsliv, slik at vi kan få bedre forståelse og deretter handlingsrom til disse utfordringene.

1.1 Valg av tema

Sosial mobilitet defineres ifølge SNL som et skifte fra individets tilhørighet fra en bestemt sosial gruppe til en annen (Tjora, 2021). Dette er et viktig tema innen sosiologien som viser til gruppers mulighet til klasseendring og bevissthet over deres egne muligheter (Dahlgren & Ljunggren, 2010, s. 185). Man kan oppleve sosial mobilitet på flere måter, og migrasjon har stor påvirkning på individuell sosial mobilitet. Migranter kan oppleve oppadgående sosial mobilitet gjennom migrasjon, for eksempel når utdanningsmulighetene åpner seg eller nedadgående sosial mobilitet hvis deres høye universitetsutdanning eller arbeidserfaring ikke formelt godkjennes i landet de migrer til (Odden, 2018, s.158).

Integrering spiller en rolle i veien mot en oppadgående sosial mobilitet, ifølge Salole (2018) er bevisstgjøring, akseptering, integrering og aktivering en nyttig del av arbeidet om å fremme ressursene til individet. Integrering vil da beskrives som å identifisere og bevare forskjellige aspekter fra individets opprinnelige land eller kultur, og skape sammenheng mellom den gamle opplærte kulturen og den nye kulturen som individet har migrert til (Salole, 2018, s.272). Takle (2014) beskriver integrering som en toveis prosess, der både minoriteter og majoriteten må tilpasse seg til den andre parten, da minoritetene må sikre seg rettigheter, representasjon og deltakelse, og der majoriteten må også kunne tilpasse seg minoriteter og utvikle bedre flerkulturell kompetanse

(Takle, 2014, s.20). Integrering defineres også som deltakelse i samfunnets fellesorganisasjoner, som vil opprettholde en relasjon mellom minoriteter og majoriteten (Eriksen & Sajjad, 2020, s.80)

Dagens politikk tar utgangspunkt i viktigheten av integrering hos migranter for å fremme oppadgående sosial mobilitet og lager derfor en integreringsmelding. Meldingen har formål å legge incentiver som gjør at migrantene eller innvandrere kommer seg i arbeid og blir skattebetalende deltakere i samfunnet, slik at velferdsstaten kan overleve og fortsette å bidra med ytelser (Meld. St. 30 (2015–2016), s. 10). Integreringsmeldingen ser på denne integreringspolitikken som effektiv da det setter krav om å bidra og delta fra den enkelte, der alle får muligheten til å lykkes.

Temaet integrering og jobbinklusjon av innvandrere har alltid fanget min interesse, og er derfor hovedgrunnen til at jeg velger dette temaet. Jeg mener også at dette er et viktig tema for å kunne beholde den høye sosial mobiliteten som vi har i Norge, og for å kunne utvikle en bedre flerkulturell forståelse av de andre, slik at diskriminering på arbeidsplasser og samfunnet generelt kan stoppes, og slik at innvandrere kan delta og være en deltakende del av samfunnet. Jeg mener at integreringsarbeid gjennom jobbinklusjon blir første skrittet mot et godt fungerende mangfoldig samfunn, derfor er temaet viktig å skrive om for meg.

1.2 Presentasjon av problemstilling

Arbeid utgjør en kilde til forsørgelse, men det gir også andre goder, som tilhørighetsfølelse, materielle goder, status i samfunnet, helsefremmede opplevelser og flere andre goder (Kleppe & Glemmestad, 2019, s.18). Jeg ønsker å sette søkelys på barrierer som kan svekke arbeidsinkludering og arbeidstilknytning av innvandrere gjennom integrering og ressurser som kan styrke denne arbeidstilknytningen.

Problemstillingen min blir derfor: Hvilke barrierer inngår i arbeidsinkluderingsprosessen til ikke-vestlige innvandrere, og hvordan kan sosialarbeideren svekke slike barrierer?

I denne oppgaven vil jeg beskrive integreringsarbeid mer detaljert, slik at jeg kan vise forståelse for hvordan arbeidsinkludering kan bidra til integrering og omvendt, også kommer jeg til å sette søkelys på barrierer som oppleves i integreringsarbeidet gjennom jobbinklusjon. Jeg har valgt å sette søkelys på jobbinkludering av innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, på grunn av deres

synlige utfordringer med integrering og språk, som ofte kan virke inn på deres arbeidsmarkedstilknytning (Glemmestad & Kleppe, 2019, s. 152).

1.3 Begrepsavklaring

1.3.1 Innvandrere

Ifølge SNL er en innvandrer en «person som flytter til et annet land med sikte på å bosette seg der» (Tønnessen, 2021). I denne oppgaven her blir ordet innvandrere referert til ikke-vestlige innvandrere. Å dele mennesker innen vestlige og ikke-vestlige grupper kan være en uetisk handling, men er viktig i min oppgave fordi det viser til et skille mellom integreringsnivå i begge gruppene (NTB, 2022). Etter min mening kan integrering ha en stor betydning for gruppens arbeidstilknytning.

Ifølge SSB er innvandrere som kommer fra Asia, Afrika, og Latin-Amerika, i tillegg til noen deler av Oseania, regnet som ikke-vestlige innvandrere (SSB, 2008). SSB omfatter personer som er født i utlandet til utenlandske foreldre og besteforeldre som innvandrere (SSB, 2019). I lys av at etterkommere av innvandrere er barn til utenlandske foreldre og besteforeldre, vil jeg også beregne dem som innvandrere i min oppgave, selv om dere er født i Norge.

1.3.2 Integrering

Integrasjon er et ord som på latin betyr å «gjøre hel», og handler i denne oppgaven om inkludering av innvandrere slik at de kan bli til en velfungerende del av samfunnet gjennom arbeid (Bergsli, 2020).

Integreringsprosessen i norsk politikk finner plass i innvandrings- og flyktningpolitikken, der målet er en tilpasning mellom majoriteten og minoriteter i befolkningen (Horntvedt, 2017, s.237). Dette innebærer en innvirkning av både den etnisk norske befolkningen og innvandrer befolkningen, og kan bli sett på både som en prosess og et mål for samfunnet (Horntvedt, 2017, s.238).

1.3.3 Inkludering

Innebærer å innlemme utsatte grupper i majoriteten sine tanker og handlinger rundt en situasjon som oppstår, for eksempel arbeidsledighet. Det vil si tilrettelegging for at utsatte grupper skal bli

likeverdige medlemmer i samfunnet som majoriteten, dette innebærer annerkjennelse av den andre og ikke bare godkjenning (Hornvedt, 2017, s.237).

Dette forstår jeg i lys av arbeidsledighet og problemstillingen i denne oppgaven; at det er ikke nok å innpasse innvandrere i norsk samfunn og deretter i arbeidslivet, men det er også viktig med tilrettelegging for mer inkluderende arbeidsplasser, som kan også tilpasses til denne gruppens ressurser.

1.4 Formål med oppgaven og avgrensninger

Gjennom sosionomutdanningen har vi lært om flere menneske- og samfunnssyn som gir oss et idegrunnlag for våre handlinger. Et synspunkt er at mennesket er et subjekt i samfunnet og at det skaper sitt eget samfunn, et annet synspunkt er at mennesket er født i et samfunn som har vært slik det er veldig lenge og at mennesket har blitt objekt i dette samfunnet (Hutchinson, 2010, s.15). Til slutt og sist er det en siste hovedsynspunkt som handler om gjensidighet mellom mennesket og samfunn i å skape normene og samfunnet vi befinner oss i (Hutchinson, 2010, s. 16). Det er viktig for meg å kunne forstå dette i sammenheng med arbeid og arbeidsinkludering. Er det individet som faktisk klarer å skape de omstendighetene som mennesket befinner seg i, eller bor individet allerede i et samfunn som har visse forventninger av mennesket? Det gjensidige forholdet mellom individ og samfunn er et kjernepunkt i sosialt arbeid, også i denne oppgaven, der jeg forsøker å belyse samfunnets påvirkning på individet i sammenheng med diskriminering og integrering, og individets påvirkning på samfunnet i forhold til arbeid, flerkulturell kompetanse, integrering og gjensidigheten mellom alle disse forholdene.

Formålet med oppgaven er å belyse forholdet mellom innvandrere og arbeid, og barrierer som kan oppstå i dette forholdet, med integrering som utgangspunkt. Det målet mitt å svare på hvordan kan en sosialarbeider kan forebygge ekskludering av innvandrere som en utsatt gruppe i arbeidslivet. Jeg ønsker å sette søkelys på innvandreres utfordringer i arbeidslivet, eller deres utfordringer i å skaffe seg en jobb; hva er det som er typisk barrierer og hvordan kan en løse og tilrettelegge slike utfordringer. I lys av den russiske-ukrainske krigen er det tydelig at noen politikere mener at vestlige flyktninger er lettere å innpasse i det norske samfunnet, i motsetning til ikke-vestlige innvandrere som har en annerledes kulturbakgrunn og kan møte flere utfordringer i

integreringsarbeidet (NTB, 2022). Jeg tar utgangspunkt i ikke-vestlige innvandrere grunnet deres høyere sannsynlighet for diskriminering og deres større kulturforskjeller som viser kan være med å vise et tydeligere integreringsarbeid i arbeidsinkludering.

2. FAGLIG KUNNSKAP

Skilbrei (2019) skriver om viktigheten av teori i en forskningsartikkel, da teori skal kunne forklare fenomener som blir utforsket, og begrepsfeste kunnskapen som formidles gjennom forskningen (Skilbrei, 2019, s.50). I dette kapitlet skriver jeg først om ulike tilnærminger i arbeidsinkluderingen. Deretter skriver jeg om noen spenningsfelter i sosialt arbeid som er også kjernepunkter i mine forståelser, og hvordan dette har en betydning for arbeidsinkludering av innvandrere. Til slutt skriver jeg også om sosial kategorisering, etnosentrisme og teorier om mulige reaksjoner på stempling og kategorisering

2.1 Ulike tilnærminger til arbeidsinkludering

Ifølge lov 17. mai. 1814 (Grunnloven (grl)) §110, skal styremaktene i staten legge til rette for at arbeidsføre skal kunne leve enten fra arbeidet sitt eller fra stønader. Velferdsstaten er hovedkilden til stønader til befolkningen, en sjenerøs velferdsstat som er kjent for å gi alle omfattende velferdsgoder som gjør at Norden har et lavt nivå av inntektsulikheter mellom befolkningen (Glemmestad & Kleppe, 2019, s. 33). Hovedmålet med velferdsstaten og trygdesystemet er å sikre inntekt til de som har behov for det og er utenfor arbeidslivet, men i velferdsstaten er det også en aktiviseringspolitikk som sørger for å kvalifisere befolkningen som står utenfor arbeidslivet til å kunne arbeide igjen (Glemmestad & Kleppe, 2019, s.31).

Arbeidslinjen viser til spenningsfeltet i det norske samfunnet, mellom det å være avhengig av trygdeordninger og ytelser til å leve, og det at trygdeordningene og ytelsene er avhengige av aktivering og lønnet arbeid hos befolkningen (Glemmestad & Kleppe, 2019, s.31). Det er flere tilnærminger i aktiviseringsprosessen, der utgangspunktet og hovedmålet i hver er forskjellig og prosessen er annerledes, og de kan deles i to hoved tilnærminger, som er *place then train* og *train then place* tilnærminger.

2.1.1 *Train then place*

Dette er den tradisjonelle tilnærmingen i arbeidsrettede tiltak, også kalt «pre-vocational training», og hoved målet her er å gjøre brukeren mer jobbklar til å stadig komme nærmere arbeidslivet

(Spjelkavik 2014: 36). «Teorien er at en treningsfase skal styrke den enkeltes konkurranse evne på arbeidsmarkedet, slik at avstanden mellom den enkeltes forutsetninger og omgivelsenes krav blir redusert» (Spjelkavik 2014: 35). Eksperten er her opptatt av å ikke plassere brukeren i arbeid for raskt, men heller trene brukeren i en rekke aktiviteter som skal ruste opp brukerens ferdigheter, kompetanse og holdninger til arbeid, slik at de er etter hvert kvalifisert til å mestre utfordringene som følger med arbeidslivet (Spjelkavik 2014: 35). Utfordringen ved *place then train* tilnærming er at treningsfasen er ikke definert nok til å gi en omfattende trening til faktiske utfordringer ved arbeidslivet, i tillegg til at den er mer kostbar enn den andre hoved tilnærmingen, *place then train* (NOU 2012: 6: 178).

2.1.2 Place then train

Ettersom den første tilnærmingen tar utgangspunkt i å kvalifisere arbeidsledige til arbeid, tar *place then train* utgangspunkt i at arbeidsmarkedet har en fleksibel etterspørsel der arbeidsgiverne har mulighet til å sysselsette mindre kvalifiserte personer, slik at de kan kvalifiseres til arbeidet gjennom jobb (NOU 2012: 6: 320). Her er det den enkeltes ønske om deltakelse i arbeidslivet som er viktig, da brukerne settes raskt ut i arbeid, får en tilpasset opplæring på arbeidsplassen med tett oppfølging, og arbeidsmotivasjonen får plass til å vokse gjennom sosial gevinst på arbeidsplassen (Spjelkavik 2014: 38). Utfordringen ved denne tilnærmingen sees i arbeidsmarkedet, der den norske arbeidsmarkedet er i stadig utvikling som gjør at det er behov for dyktige arbeidstakere som er kvalifisert og har nok kompetanse til å utføre jobben, noe som gjør det vanskelig å utplassere arbeidsledige personer på arbeidsplasser (NOU 2012:6: 321) Det ligger også en utfordring for veiledere av brukere i å kunne etablere et nettverk i arbeidsmarkedet, der de kan finne arbeidsgivere som er villig til å få underkvalifiserte arbeidskraft og trene dem, i tillegg til å støtte arbeidsgiverne i de ekstra kostnadene og belastningene som følger med ansettelse av lavt kvalifiserte brukere (Spjelkavik 2014: 38).

2.2 Spenningsfelter i sosialt arbeid

Sosialt arbeid er et fag der yrkesutøveren skal møte mennesker og kunne utøve profesjonell hjelp, og både i utøvelsen av denne profesjonelle hjelpen og i den teoretiske kunnskapen som ligger bak hjelpen er det en del av arbeidet å møte spenninger og motstridende standpunkter som kan ha en påvirkning på hjelpen som blir tilbydd (Levin 2015: 36). Videre skal det presenteres noen spenningsfelter som også kan sees i lys av arbeidsinkludering.

2.2.1 Individ og samfunn

«I sosialt arbeid er altså fokuset både på individet og dets kontekst. Kontekst kan forstås som de sammenhenger individet inngår i, for eksempel familie, arbeid og nærmiljø, så vel som mer overordnede sammenhenger som kultur og politisk utforming» (Levin 2015: 38). Spenninger mellom individ og samfunn har jeg nevnt tidligere i denne oppgaven, der det er forskjellige synspunkter om samfunnet blir skapt av individet og tankemåtene og holdningene til hvert individ, eller om individet blir skapt av samfunnet, der tankemåtene og holdningene eksisterer allerede og er gitt igjen til individet (Hutchinson, 2010, 15). Levin (2015) forklarer disse forskjellige standpunktene som et spenningsfelt i sosialt arbeid, der det oppleves som en sirkel som går fram og tilbake mellom individ og samfunn (Levin 2015: 37).

«Samfunn kan forstås som de strukturer og tenkemåter som gjør seg gjeldende i omgivelsene, enten det er i nærmiljøet eller i en større samfunnsmessig sammenheng eller kontekst» (Levin 2015: 38). Levin (2015) forklarer dette spenningsfeltet gjennom at hvis yrkesutøveren møter en arbeidsledig person er det ikke bare personen sitt individuelle problem som blir sett på som viktig, men da må yrkesutøveren også se på de konsekvensene som følger av dette problemet, dette ønsker jeg å knytte opp til person-i-situasjon konseptet i sosialt arbeid. Her skal yrkesutøveren alltid se på problemet i forhold til andre omstendigheter som personen befinner seg i, «Den første måten å se problemet på – at personen selv er problemet – vil avstedkomme en annen holdning og atferd fra sosialarbeiderens side enn om sosialarbeideren ser problemet som om det er et symptom på noe annet, noe som er samfunnsskapt» (Levin 2015: 38). Yrkesutøveren skal ikke se på individet utelukkende om situasjonen de befinner seg, da situasjonen er ofte skapt av samfunnsmessige

konsekvenser, og sosiale problemer oppstår i forholdet mellom individene og samfunnet (Levin 2015: 38).

2.2.2 Hjelp og kontroll

«Sosialt arbeid handler om å hjelpe mennesker og marginaliserte grupper ut av en vanskelig livssituasjon samt å påvirke samfunnsforhold som bidrar til sosial ulikhet» (Levin 2015: 41). Spenningsfeltet om hjelp og kontroll er et spenningsfelt som har en svær påvirkning på tjenestene som kan tilbys og arbeidet som kan gjennomføres, og dette er grunnet spenningsfeltets store påvirkning på relasjonen mellom yrkesutøveren og brukeren, da mennesker i en vanskelig livssituasjon kan lettere oppleve krenkelse enn andre (Levin 2015: 42). I relasjonen mellom yrkesutøveren og brukeren er det en tydelig ulikhet i maktnivå, der yrkesutøveren har tilgang til makt gjennom systemene de må forholde seg til, og brukeren er ofte utsatt for kontroll og medført sanksjoner dersom de er i en vanskelig livssituasjon (Levin 2015: 42). I spenningsfeltet mellom makt og kontroll skal yrkesutøveren ta med flere målsettinger, og de er å bidra til empowerment ved å ikke svekke maktfølelsen hos brukeren, dette kan sikres gjennom brukermedvirkning og anerkjennelse av brukeren (Levin 2015: 39). Dette vil videre bidra til hjelp til selvhjelp, som også er et viktig konsept og mål i sosialt arbeid, og som oppnås gjennom myndiggjøring av brukerne; ved å bygge relasjonen og prøve å balansere maktforholdet.

2.3 Sosial identitet

Sosial identitet er et nødvendig aspekt i det å være et menneske, der det er vanlig for oss å kategorisere oss selv og andre mennesker i visse rammer om kjønn, holdninger, nasjonalitet, arbeid og flere andre kategorier (Skytte, 2019, s.64). Seeberg (2007) forklarer skapningen av sosiale kategorier slik «Sosiale kategorier er ikke noe vi henter ut av løse luften. Vi blir ikke født inn i det totale kaos, men i en helt spesiell kulturell og sosial sammenheng, med spesifikke forventninger som påvirker oss svært tidlig» (Seeberg, 2007, s.66). Dette sees i sammenheng med begrep etnosentrisme, som skal beskrive våre forståelser av andre.

2.3.1 *Etnosentrisme*

Etnosentrisme beskriver vår forståelse av andre. Dypedahl & Bøhn (2017) beskriver etnosentrisme som «perspektiv eller holdning der andres samfunn, kultur, verdier, normer eller praksiser vurderes og måles ut fra kulturelle forståelsesrammene som preger ens eget samfunn» (Dypedahl & Bøhn, 2017, s. 27). Eriksen & Sajjad (2020) beskriver etnosentrisme ved at eget folkeslag blir plassert i midten og andre mennesker blir plassert utenfor, jo mer de andre ligner på ens egen kultur, jo nærmere står de på skalaen (Eriksen & Sajjad, 2020, s.48). På den andre siden finner man kulturel relativistisk holdning, som kan sees på som den motsatte holdningen til etnosentrisme, Eriksen & Sajjad (2020) forklarer den holdningen gjennom at kulturer blir forstått i relative rammer, der kulturen forstås ut fra seg selv, så lenge handlingsmåtene i en kultur virker fornuftig for dem som utfører disse handlingene (Eriksen & Sajjad, 2020, s.48). «Ifølge en gjennomført kulturel relativistisk tenkemåte ville det være umulig å rangere kulturer etter kvalitet, moral eller utviklingsnivå. Alt ville fortone seg som like bra, forutsatt at det var en del av en kultur» (Eriksen & Sajjad, 2020, s.48).

2.3.2 *Kategorisering i sosialt arbeid*

Etnosentrisme i praksis kan lett føre til kategorisering av andre, men kategoriseringen må ikke alltid sees i en diskriminerende sammenheng, da kategorisering kan også virke effektivt (Skytte, 2019, s.16). «For å være i stand til å fungere effektivt i samfunnet er vi nødt til å kunne systematisere vår sosiale verden ved hjelp av sosiale kategorier» (Skytte, 2019, s.15). På den andre siden, kategorisering av mennesker kan føre til stereotypifisering av etniske grupper, som kan virke som sosialt effektive fordommer, og etter hvert kan bli til selvoppfyllende profeti, som betyr at individet vil etter hvert tilpasse seg inn i stereotypiene som er antydning om dem (Skytte, 2019, s.18). «I slike tilfeller hender det ofte at vi i stedet for å forholde oss til personen vi møter, heller forholder oss til de forventningene vi har til den kategorien mennesker vi forbinder med den fremmede» (Skytte, 2019, s.17).

Skytte (2019) forklarer kategorisering i sosialt arbeid ved at yrkesutøveren kan da oppfatte en hendelse som skjedde med en etnisk norsk person som situasjonsforklarelse, mens den samme hendelsen kan skje med en med innvandrer eller minoritetsbakgrunn og da vil hendelsen bli

oppfattet med egenskapsforklarelse (Skytte, 2019, s.16). En situasjonsforklarelse vil innebære å forstå situasjonen og problemet som individet befinner seg i utfra aspektene rundt problemet, mens en egenskapsforklarelse innebærer en forståelse av problemet utfra individet sine egenskaper og holdninger (Skytte, 2019, s.16). Hun skriver videre at disse egenskapsforklaringene kan skape et skille i samfunnet mellom «oss» og «dem» (Skytte, 2019, s.17). Østby (2011) skriver at bruk av fenomenene «vi» og «dem» kan lage et hierarki i samfunnet, der innvandrere kan oppleve å være usynliggjort som individer, «Deres individuelle egenskaper, ferdigheter og kunnskaper overskygges av at de tilhører ferdig definerte kategorier» (Østby, 2011, s.61). Ifølge Skytte (2019) er diskriminering på institusjonelt nivå forsterkende for etnosentriske ideer og praksiser, og fremmedgjøring av de andre (Skytte, 2019, s.80).

2.4 Mertons anomiteori

Skytte (2019) viser til Mertons anomiteori, i sammenheng med stempling. Hun forklarer stempling som en merkelapp av bestemte egenskaper som betegnes hos en spesifikk person, og hos innvandrere og minoriteter kan dette komme på grunn av det å ha en annen etnisk bakgrunn enn majoriteten (Skytte, 2019, s.72). Videre skriver hun at dette kan medføre endringer i samhandlingen mellom majoriteten og minoritetene, og at dette kan få betydning for deres reaksjoner i sosiale sammenhenger, «Negative forventninger til personen kan føre til utvikling av en negativ selvoppfatning i overensstemmelse med forventningene, og personen vil på den måten leve seg inn i avvikerrollen» (Skytte, 2019, s.73).

Anomiteori av Robert Merton forklarer reaksjonsmønstre på slike sosiale forventninger som kan settes som en merkelapp på individet. «Når et menneske lever i krysspress mellom et sett sosialt anerkjente verdier og begrensede muligheter til å oppfylle forventningene, kan han eller hun ifølge Merton reagere på fem mulige måter: med konformitet, fornyelse, ritualisme, tilbaketrekking eller opprør» (Skytte, 2019, s.75). Skytte (2019) forklarer disse reaksjonsmønstre ved å eksemplifisere arbeid og utdanningssituasjon hos innvandrere.

2.4.1 *Konformitet*

Minoritetsindividet vil da akseptere normene og verdiene i majoritetssamfunnet, selv om det kan bety at individet kan mislykkes i å finne seg arbeid som passer sin formelle kompetanse. «Et slikt reaksjonsmønster gjenspeiler en aksept både av majoritetssamfunnets verdier og måter å oppnå dem på, uansett om den enkelte lykkes eller ikke» (Skytte, 2019, s.76).

2.4.2 *Ritualisme*

Individet vil da overføre sin interesse for utdanning og arbeid til sine barn, uten å ha tro eller aksept at dette fører til tilgang til likestilte jobbmuligheter som majoritetssamfunnet har tilgang til. «Med en slik reaksjon fortsetter personen å innrette seg etter sosialt aksepterte standarder, selv om det ikke alltid har et konkret formål for dem selv» (Skytte, 2019, s.76).

2.4.3 *Fornyelse*

Individet vil prioritere selvforsørgelse overfor utdanning, da det blir en mulighet at minoritetsforeldre tar sine barn ut av utdanningssystemet og heller prøver å finne jobb til dem gjennom deres kjente. «Familiene godtar altså de sosialt aksepterte normene om selvforsørgelse, men søker alternative midler til å oppfylle dem» (Skytte, 2019, s.76).

2.4.4 *Tilbaketrekking*

Individet aksepterer arbeidsledigheten, og forkaster sine mål om å oppnå utdanning eller komme i arbeid. Individet vil da også akseptere et lavere økonomisk nivå for å kunne leve på økonomisk støtte. «Med denne reaksjonsformen forkaster man altså både det sosialt aksepterte målet og de sosialt aksepterte midlene til å nå det» (Skytte, 2019, s.76).

2.4.5 *Opprør*

Individet har forkastet sine mål om utdanning eller sysselsetting gjennom majoritetssamfunnet sine verdier og holdninger, og mener heller at minoritetssamfunnet bør være den som setter levereglene (Skytte, 2019, s.76).

3. METODE

Metode er fremgangsmåten på hvordan noe skal bli undersøkt, og hvordan belyst kunnskap i en oppgave blir samlet inn (Dalland, 2020, s.54). Grønmo beskriver innsamling av data som en empirisk undersøkelse, der det er mange faktorer som spiller inn på hvilke metoder som er best egnet til samfunnsforholdene og emnene som skal undersøkes (Grønmo, 2021). «Dette dreier seg om prinsipper og retningslinjer, prosedyrer og teknikker for problemformulering, utvelging av enheter og informasjonstyper, utforming av undersøkelsesopplegg, datainnsamling, dataanalyse og tolkning av analyseresultater» (Grønmo, 2021). Dalland beskriver metode som veien mot et mål, der veien skal beskrives og valgene som er tatt underveis må redegjøres (Dalland, 2020, s.56).

De to hoved forskningsmetoder er kvalitative og kvantitative metoder, og valget mellom disse metodene avhenger av hva det er som undersøkes og hva problemstillingen er. Kvantitative metoder har to hovedretninger, og de er analyser av registerdata og spørreundersøkelser (Skilbrei, 2019, s.14). Kvantitative metoder kan forklares ved at det er metoder der datainnsamlingen baseres ofte på tall, tabeller og spørreundersøkelser. «Kvantitative studier omfatter gjerne mange enheter. Enhetene kan være individer, organisasjoner, lokalsamfunn eller stater. Studiene baseres på en begrenset mengde data om hver enhet» (Grønmo, 2021). Kvalitative metoder i den motsatte siden vil sette søkelyset på tekst og mengden på data som blir innsamlet, ikke mengden på enhetene som er undersøkt. «Kvalitative studier omfatter gjerne få enheter, av og til bare én enhet, slik som i case-studier. Enhetene kan være individer, organisasjoner, lokalsamfunn eller stater. Studiene baseres på mye data om hver enhet» (Grønmo, 2020). Valget mellom kvalitative og kvantitative metoder handler ofte om hva slags data det er som skal samles, og forfatterens førforståelser av det som skal undersøkes (Dalland, 2020, s.58).

3.1 Valg av metode

Å gjennomføre egen datainnsamling gjennom intervju, spørreundersøkelse, observasjonsstudier, og så videre, kan være veldig krevende i en bacheloroppgave, spesielt med en begrenset tidsramme og begrensede ressurser (Stuvøy et al, 2021, s.145). Det kan være en fordel å velge litteraturstudie,

da forskeren bruker ikke mye tid på å samle inn ny data, men heller å systematisere allerede eksisterende forskningsartikler som handler om temaet som skal undersøkes (Støren, 2013, s.17)

I min oppgave bruker jeg litteraturstudie som fremgangsmåte på undersøkelsen, og litteraturstudiene som jeg har valgt tar utgangspunkt i kvalitativ forskning. Temaet som jeg ønsker å skrive om er et velkjent tema i samfunnet vårt og er et lett tema å finne vitenskapelige artikler om. Skilbrei (2019) skriver om viktigheten av at innsamlet data skal være rik på detaljer, og da vil litteraturstudie komme inn i perspektivet som en detaljrik og tidssparende forskningsmetode (Skilbrei, 2019, s.74). En litteraturstudie vil ikke skape ny kunnskap, men vil heller bruke allerede eksisterende kunnskap presentert i artikler og systematisere kunnskapen (Støren, 2013, s. 17).

Utfordringen ved bruk av litteraturstudie som metode er at forskeren er avhengig av allerede skrevende data, som kan ofte ikke passe helt inn i den problemstillingen som forskeren har valgt, derfor må problemstillingen kanskje tilpasses til de tilgjengelige datainnsamlingene som foreligger (Stuvøy et al, 2021, s.146). En annen utfordring kan også være på motsatt side, der datainnsamlingene og forskningen som ligger ute ligner veldig på problemstillingen personen har tenkt å besvare, og det er viktig å kunne skrive en oppgave som er unik og ikke repeterende.

3.2 Fremgangsmåte

Litteratursøkene har jeg gjennomført i databasen «Oria» fra 20. april til 5. mai, der jeg har brukt flere kriterier for å finne artikler som passer inn til problemstillingen min. Jeg har også brukt litteraturlistene for noen artikler og brukt andre artikler i et bestemt tidsskrift, Norsk sosiologisk tidsskrift, som ga meg muligheten til å svare på problemstillingen min.

Dalland skriver om reliabilitet som et krav i metodevalg, og hvordan man skal kunne bevise at undersøkelsene som ble gjort er pålitelige og er til å stole på (Dalland, 2020, s.58). I min fremgangsmåte i datainnsamlingen har jeg sikret at data som blir innsamlet er pålitelig ved å søke i reliable databaser som Oria, i tillegg har jeg satt opp fagfelleverderte artikler som et kriterium i undersøkelsen. Det er også viktig å kunne vise til økt gyldighet i undersøkelsen. I min oppgave har jeg vist til dette i undersøkelsesdelen ved søke etter artikler skrevet fra og med året 2017. Tanken var at eldre artikler vil ikke være like relevante i dagens politikk, spesielt da integreringspolitikken

og samfunnet vårt er i stadig endring og det er viktig å kunne fange opp endringene som er gyldige til vårt tidspunkt.

Gjennom bruk av søkeord som «arbeid*» OG «innvandrere*» i søkeportalen Oria, kom jeg fram til 3763 treff på søket mitt. Etter å ha satt flere kriterier for undersøkelsesartiklene, for eksempel har jeg satt tidsperioden 2017-2022 som et krav, i tillegg til artikler fra fagfelleverderte tidsskrift, da ble treffene mer begrenset siden de gikk ned til 229 treff. Etter en kjapp gjennomgang av treffene fant jeg en artikkel som fanget min interesse, og ble etter hvert den første artikkelen som ble undersøkt

- 1- Jeg er klar til å bidra: Utforskning og utfordring av bakkebyråkraters kategorisering av flyktninger som prøver å komme i jobb i dagens Norge (Magnussen, 2020).

Treffene var fortsatt mange, og søket trengte mer avgrensning. Søket ble derfor avgrenset til norskspråklige artikler, ettersom problemstillingen tar sikte på å belyse norsk integreringspolitikk og inkluderingsarbeid.. Jeg har også valgt å avgrense emnene i søket ved å bare bruke ordene innvandrere og integrering som emner. Her fikk jeg 10 treff på søket. Ved å lese sammendragene til disse artiklene har jeg klart å komme fram til tre andre artikler som jeg mener er relevante for denne undersøkelsen.

- 2- Omsorgssektoren som integreringsarena (Eide, Homme, Karlsen & Lundberg, 2017).
- 3- Et egalitært og velferdsstatlig integreringsparadoks? (Hermansen, 2017).
- 4- Familien som ressurs eller hinder? Etterkommerkvinnens deltagelse i arbeid (Nadim, 2017).

Alle fire øvrige artikler er basert på kvalitative data, ettersom kvantitative data har vært et eksklusjonskriterium for meg. Grunnen til at jeg valgte å ekskludere kvantitativbaserte litteratur er fordi jeg ønsker å undersøke forklaringer, begrunnelser og mer utvidet data som belyser de underliggende måter arbeidsinkludering kan påvirke integreringsarbeidet. Mine førforståelser har en svær påvirkning på dette eksklusjonskriteriet. Dalland beskriver forskerens førforståelser som en viktig del av undersøkelsen, der forskeren ofte kan ha fordommer eller en mening om fenomenet som skal undersøkes, og gjør at det er viktig å kunne avkrefte eller bekrefte disse førforståelsen (Dalland, 2020, s.60). Mine førforståelser har handlet en del om mine egne jobberfaringer, der jeg har møtt innvandrere som har opplevd en del utfordringer med kategorisering, språk og

kvalifisering til arbeid, og derfor opplevde jeg at jeg ønsker å undersøke dette mer i dybde, gjennom kvalitative litteraturstudier.

3.3 Presentasjon av artiklene

Skilbrei (2019) skriver at analyse av datamateriale foregår underveis gjennom datainnsamlingen, men er også en prosess som skal brukes til å forklare og skape mening av innsamlede data slik at de kan brukes til å besvare og si noe om problemstillingen i oppgaven (Skilbrei, 2019, s.171).

Ifølge Aveyard (2018) er temaene frembrakt i resultatdelen i artikkelen. For å kunne gjennomføre en tematisk analyse skal jeg kunne identifisere temaene i hver artikkel, og da skal man lese direkte fra resultatdelen i artikkelen, eller lese sammendragene og gjøre seg kjent med dem (Aveyard, 2018, s.91). Etter hvert har jeg lest hver artikkel individuelt og fått en bedre og mer detaljert forståelse av innholdet i artiklene, og da lagte jeg en oversiktstabell som viser en oppsummering av viktig innhold i artiklene, slik at de er satt opp mot hverandre. Aveyard (2018) beskriver at en oversiktstabell er en måte å kunne gruppere temaene i artiklene elektronisk, som jeg har valgt å benytte for å presentere artiklene jeg har valgt (Aveyard, 2018, s.92). En oversiktstabell skal kunne hjelpe med å sortere funnene slik at temaene i hvert dokument kan lett vises mot temaer i andre dokumenter, slik at leseren kan klare å finne likheter og forskjeller mellom disse artiklene og finne de ulike utgangspunktene i undersøkelsene.

Forfatter og utgivelsesår	Tittel,	Metode	Informanter og bakgrunn	Formål	Hoved temaer
Magnussen, 2020	Jeg er klar til å bidra: utforskning og utfordring av bakkebyråkraters kategorisering av flyktninger som prøver å komme i jobb i dagens Norge.	Kvalitativ metode: Intervjuer med 25 mødre med flyktningbakgrunn bosatt i agderfylkene. Tre av de hoved intervjuene her begynte fra 2016 og fortsatte ut 2020.	De 25 mødre intervjuene har blitt holdt med, spesifikt Faiza, en somalisk alenemor.	Å belyse utfordringer ved å prøve å komme i jobb for flykninger i Norge, og belyse bakkebyråkraters førforståelse av flykninger som setter en utfordring i seg selv, og hvordan bakkebyråkraters forståelser av flykninger blir utformet.	Kategorisering av flykninger, mistenkeliggjøring og stakkarsliggjøring, integreringsmelding og synet på flykninger, diskriminering, og flykningers forståelse av bakkebyråkrater.
Eide, Homme, Karlsen & Lundberg, 2017	Omsorgssektoren som integreringsarena: En hurtig og enkel vei til varig arbeid for flykninger og innvandrere?	Kvalitativ metode: komparativ studie rettet mot rekrutteringsprosjekt er av flykninger i helse- og omsorgssektoren. Case besøk og intervjuer med personer som er involvert i utførelsen av disse tiltakene. Intervjuene var semistrukturerte samtaleintervjuer.	28 personer ble intervjuet, der det var ca. 3-6 personer fra hvert case/tiltak i syv kommuner: Elverum, Gloppen, Karmøy, Skien, Sør-Varanger, Trondheim og Ålesund.	Å undersøke tiltakenes innhold organisering og historikk. Å undersøke om arbeid og opplæring i omsorgssektoren kan virke arbeidsmessig integrerende til flykninger	Aktiviseringsstrategier, investering i humankapital og investering i arbeid- først kurser og spenninger mellom disse to arbeidsmarkeds-orienteringer.

Hermansen, 2017	Et egalitært og velferdsstatlig integreringsparadoks? Om sosioøkonomisk integrering blant innvandrere og deres etterkommere i Norge	Kvalitativ metode: basert på empirisk forskning og argumenter om integreringsprosessen blant innvandrere.	Ikke nevnt	Å belyse velferdsstatensforhold til sysselsettingen av innvandrere, og dets rolle i integreringsprosessen.	Den sjenerøse velferdsstaten, innvandereres ressurser og dets forhold til velferdsstaten. Incentiver av velferdsstaten. Arbeidsdiskriminering. Utdanningsmuligheter til innvandereres etterkommere gjennom velferdsstaten. Sosial mobilitet. Integreringsparadokset.
Nadim, 2017	Familien som ressurs eller hinder? Etterkommerkvinnens deltagelse i arbeid	Kvalitativ metode: dybdeintervjuer med 19 deltakere	14 norskfødte kvinner med en pakistansk bakgrunn, i tillegg til 5 intervjuer med deres ektemenn. Alle kvinnene har en tilknytning til arbeidslivet.	Å belyse innvandrers familiens synspunkt og forhold til kvinners deltagelse i arbeidslivet, og derfor i integreringsprosessen.	Kvinnens arbeidsdeltakelse, familieressurser, holdninger til arbeid hos innvandrereforeldre, arbeidsmotivasjon og kjønnsroller.

3.4 Analyse av funnene

Jeg har valgt å gjennomføre en tematisk analyse av funnene for å kunne sortere artiklene og temaene som går igjen i artiklene, ifølge Aveyard (2018) er tematisk analyse en god måte å analysere funnene i en litterær undersøkelse av helse- og omsorgsrelaterte artikler (Aveyard, 2018, s.91). Etter å ha lest gjennom forskningsartiklene og skrevet en oversiktstabell om artiklene, metodene som er brukt, formål og temaer, valgte jeg også å skrive et sammendrag av hver artikkel der jeg tar opp temaene som blir nevnt og analyserer innholdet i hver artikkel.

3.4.1 Jeg er klar til å bidra. Utforskning og utfordring av bakkebyråkraters kategorisering av flyktninger som prøver å komme i jobb i dagens Norge. (Magnussen, 2020)

Magnussen setter fokuset i hennes forskning på kategoriseringen som Faiza opplever i hennes historie, som er også en kategorisering flere av de andre informantene hennes opplever, også den norske integreringsmelding fra 2016 sin påvirkning på en slik kategorisering. Magnussen skriver om styrende sosiale krefter som Faiza møter, der den viktigste er kategoriseringen hun opplever, spesielt når hun blir møtt av yrkesutøvere som har en ubalansert maktrelasjon med henne.

Magnussen beskriver andre sosiale krefter som velferdsordninger, lover og forskrifter, men hun setter søkelys på integreringsmeldingen, og viser til hvordan integreringsmeldingen har vært et utgangspunkt for slike forståelser og kategoriseringer som flyktninger blir møtt med i møte med velferdsordninger og integreringsapparater. Magnussen skriver om hvordan slike forståelser blir observert i forskningsdelen i integreringsmeldingen, der søkelyset er på flyktninger, deres mangler, deres relasjoner mot deres egne, og deres lave sysselsetting grad. Hun skriver at det er lite eller ingen fokus på konjunkturer i arbeidslivet og hvordan det har en påvirkning på sysselsettingen, forskningen i integreringsmeldingen ser på flyktnings sysselsettingsnivå som lav og stabil i alle tider. Det er også lite eller ingen forskning på diskriminering, og kategorisering i velferdsordninger, noe som vi ser gjennom artikkelen, at den har en svær påvirkning på integreringsarbeidet. Mistenkeligjøring, kategorisering og nedvurdering i et velferdsapparat virker som en selvpoppfyllende profeti, og fører til videre kategorisering fra flykningers sin side i tillegg til redusert tillit og opplevelse av medborgerskap.

3.4.2 Omsorgssektoren som integreringsarena: en hurtig og enkel vei til varig arbeid for flyktninger og innvandrere? (Eide et al, 2017)

Formålet med artikkelen er å gjøre rede for ulike tiltak i arbeidsinkludering som viser til hvordan helse- og omsorgssektoren kan brukes i kvalifisering og opplæring av innvandrere. Artikkelen tar utgangspunktet i syv ulike tiltak og intervjuer med representanter for samarbeidende institusjoner i tiltakene (Eide et al, 2017, s.333). Forfatterne i artikkelen begynner med analytiske innganger for arbeidsinkludering, de viser til to ulike tilnærminger i arbeidsinkludering, utviklet av Dean (2006) som er humankapital tilnærminger og arbeid-først tilnærminger (Eide et al, 2019, s.336).

Resultat delen i artikkelen handler om de ulike spenningsfeltene som er synlige i disse tiltakene, med investering i humankapital og arbeidsmarkedsorientering som et utgangspunkt for disse spenningsfeltene. Første spenningsfelt er omfang og varighet, og da har forfatterne kommet til resultat som viser at tiltakene med fagbrev som mål regnes som en sterk investering i humankapital (Eide et al, 2017, s.341). Tiltak uten fagbrev gir mindre investeringer i humankapital, men gir en raskere inngang til arbeidsmarkedet. Andre spenningsfeltet er om støtteordninger og incentiver i tiltakene, da tiltak med minimale incentiver ble beregnet som begrenset investering i humankapital, men sikret lønn og videre kontrakter om arbeid var høye investeringer i humankapital, og der jobbengasjement til deltakerne hadde en sammenheng med nivå på arbeidsrettede tilnærminger (Eide et al, 2017, s.342). Tredje spenningsfeltet handlet om rekruttering av deltakere, tiltak som hadde en arbeidsrettet tilnærming søkte etter kandidater som var mer kvalifiserte i forhold til språk, behov og utdanning. Tiltak som hadde en investering i humankapital tilnærming hadde lite krav eller kriterier for å komme inn i tiltakene, men etter hvert måtte de øke språklige kriterier slik at deltakerne klarte å gjennomføre prøvene, her var målet deres integrering av innvandrere (Eide et al, 2017, s. 342). På siste spenningsfelt, som handler om opplæring av deltakerne, ser vi et det er et skille mellom opplæring på skolen og opplæring i arbeidsplassen, der tiltakene som brukte arbeidsplassen som hoved opplæring arena hadde en arbeidsrettet tilnærming, da opplæringene handlet om gjeldende læreplaner i arbeidsplassen, men opplæring som foregikk på skolen handlet mer om å oppnå kompetansebevis og teoretiske fagprøver, der det var sterke investeringer i humankapital (Eide et al, 2017, s.344).

3.4.3 Et egalitært og velferdsstatlig integreringsparadoks? Om sosioøkonomisk integrering blant innvandrere og deres etterkommere i Norge. (Hermansen, 2017).

Artikkelen er basert på empirisk forskning og argumenter om integreringsprosessen blant innvandrere og deres etterkommere, der forfatteren tar opp temaet velferdsstatens påvirkning på den sosioøkonomiske integreringen av innvandrere (Hermansen, 2017, s.15). Hvordan velferdsstaten påvirker utvalget av innvandrere som migrerer til Norge, hvordan kan velferdsstaten spille en rolle i å svekke innvandreres tilknytning til arbeidslivet, men på den andre siden kan også fremme utdannings- og kvalifiseringsmuligheter i tillegg til økonomisk mobilitet til innvandrere (Hermansen, 2017, s.15).

Hermansen (2017) mener at variasjonen på innvandreres ressurser har mye å si om hvilket land de migrerer til, slik at personer med lav utdanning flytter oftere til land med egalitære velferdssystemer, da de har en god mulighet for å lykkes der. Derimot vil personer med høyt utdanningsnivå flytte til land med store lønnsforskjeller, slik at deres utdanningskvalifikasjoner blir anerkjent og godt betalt for (Hermansen, 2017, s.20).

Hermansen (2017) skriver videre om velferdsstatens rolle i integreringsprosessen av innvandrere, argumentet er at lavutdannede og lavkvalifiserte innvandrere vil ofte også være avhengige av det sjenerøse velferdsstaten, da dere vil ha mindre gevinst av å få lønnet arbeid når det sjenerøse velferdsstaten tilbyr stønader og inntekter med høye minimumsytelser. Incentiver i disse ytelsene kan også bidra til ansettelsesdiskriminering, da arbeidsgiverne får sterke incentiver om å bruke deres arbeidskraft, mens lavutdannede og lavkvalifiserte innvandrere klarer ikke å tilpasse seg i kravet om høy produktivitet i norsk arbeidsmarkedet (Hermansen, 2017, s.22).

Videre skriver Hermansen (2017) at innvandreres etterkommere har bedre aspirasjoner i forhold til utdanning, da utdanningssystemene i Norge gir elevene eget studievalg fra en tidlig alder, som gir dere også høyere mulighet til å ta videreutdanning og være derfor mer kvalifisert enn deres foreldre i arbeidslivet. Hermansen viser også til forskning om ansettelser og deltakelse i arbeidslivet og forskjellen mellom innvandrere og majoriteten og deres etterkommere, der det er lite eller ingen forskjeller mellom etterkommere av innvandrere og majoriteten.

3.4.4 Familien som ressurs eller hinder? Etterkommerkvinnens deltagelse i arbeid. (Nadim, 2017).

Nadim (2017) gjennomfører undersøkelsen til artikkelen gjennom en kvalitativ studie som innebærer 14 dybdeintervjuer med norskfødte kvinner med pakistansk bakgrunn og 5 intervjuer med deres ektemenn. Nadim (2017) tar opp temaer som kjønnskomentære forståelser og normer rundt familie medlemmer sine roller i innvandrerfamilier, og deres holdninger til arbeid.

Gjennom forskning og litteratur viser Nadim at foreldrenes holdninger til deres døtre sin arbeidstilknytning kan deles i enten normative holdninger eller moralske holdninger. Hun skriver at forskningen om dette temaet vil ofte vise til den normative holdningen hos familien, der familien vil fungere som en bremsekloss i deres døtre sin arbeidsliv, videre skriver hun at ofte handler dette om familierollene og forventningene av en mor. Familiene ofte ønsker ikke at barnebarn skal få omsorg i barnehagene eller utenfor hjemmet, men mener heller at det er moren sitt ansvar å utføre omsorgsarbeid.

Nadim (2017) skriver om familiens moralske holdninger ved å beskrive familien som en ressurs til døtrene i deres vei mot arbeid, dette viser forfatteren til ved å skrive om familien som praktisk og økonomisk støtte. Hun skriver at praktisk støtte kan komme av for eksempel barnepass, og viser videre til spenninger i økonomisk støtte, der det kan virke både som en bremsekloss for lønnet arbeid, og på den andre siden som en nødvendighet for lønnet arbeid hvis det er foreldrene som trenger økonomisk støtte.

Videre skriver Nadim at innvandrerforeldre ser på utdanning som en mulighet for mobilitet og bedre arbeidsmuligheter (Nadim, 2017, s.41). Foreldrenes sterke autoritative makter er både vist som en motivasjon for å fullføre utdanning og som en opprettholdelse av høye utdanningskrav av barna. Til sist skriver hun om endringsprosessen i holdningene til foreldrene og deres barn ved å beskrive at migrasjonen fra Pakistan til Norge har handlet for det meste om å oppnå sosioøkonomisk mobilitet, og det er noe som innvandrere foreldrene ser på som et felles mobilitetsprosjekt med fullføring av utdanning (Nadim, 2017, s.48).

4. DISKUSJON

I dette kapitlet kommer jeg til å belyse barrierene som innvandrere opplever ved å si noe om deres egenskaper i sammenheng med deres situasjon, dette skriver jeg om i lys av person i situasjon og spenningsfeltet individ og samfunn. Videre skriver jeg noe om ulike arbeidstilnæringer og hvordan innvandrere kan inkluderes i arbeidslivet, i sammenheng med hva bør vektlegges i inkluderingsarbeidet.

4.1 Forholdet mellom arbeidsledigheten og innvandrere

Magnussen (2020) har skrevet i sin artikkel, mener jeg også at institusjonell etnografi er en viktig fremgangsmåte for å kunne forstå arbeidsinkludering med tanke på innvandrere. Institusjonell etnografi er forklart som en utforskning av en bestemt virksomhet eller individ fra et bestemt ståsted eller situasjon (Magnussen, 2020, s. 65) Dette knytter jeg opp til individ og samfunn som et spenningsfelt, og spesielt til person-i-situasjon som et kjernepunkt i sosialt arbeid (Levin 2015: 38). Levin (2015) forklarer spenningsfeltet individ og samfunn ved å gi et eksempel på en arbeidsledig mann som kommer inn i NAV-kontoret, og beskriver at sosialarbeideren må ikke bare se på problemet hans som et individuelt problem, men heller et problem som belyses på samfunnsnivå, men det er også viktig å kunne forstå påvirkningen mannen har på problemet og dermed samfunnet. Levin (2015) fraråder sosialarbeideren fra å se på personen som skaper av dette problemet, men hun skriver at sosialarbeideren skal heller se på dette problemet som et symptom på samfunnsutvikling og prøve heller å se på hvordan samfunnsforhold og lovverk påvirker individet og bidra med kunnskap om dette (Levin 2015: 38).

4.1.1 *Innvandrerindividet som en person*

For å kunne forstå individet i en slik situasjon må vi kunne analysere situasjonen som brukeren befinner seg i, og da er det viktig å kunne se situasjonen ut fra personen sitt perspektiv, altså se person-i- situasjon, slik at sosialarbeideren kan bidra med brukermedvirkning i saken (Levin 2015: 43). Levin (2015) skriver om å se tolknings- og handlingsredskapene i spenningsfeltene for å kunne få en rimelig forståelse av saken (Levin 2015: 44). «Sosialarbeiderens forståelse eller tolkning vil

bygge på subjektiv kunnskap fra brukeren selv og det brukeren selv forteller om sin situasjon» (Levin 2015: 43).

4.1.1.1 Innvandreres ressurser

Hermansen (2017) skriver i sin artikkel noe subjektiv kunnskap om innvandrere og deres situasjon. Gjennom hans redegjørelse for velferdsstaten og selektivitet i migrasjonsstrømmer har Hermansen (2017) skrevet en del om ressursene som innvandrere har. Han skriver at forskning viser til en tendens for lavkvalifiserte innvandrere å migrere til land med sjenerøse velferdsstater, grunnet sikkerhetsnett som kommer i form av trygdeordninger, mens innvandrere med høy utdanning og høye kvalifikasjoner er mer sannsynlig til å migrere til land med store inntektsulikheter, for da har de en bedre sjans for å lykkes (Hermansen, 2017, s.20). Videre viser Hermansen til en studie som sier noe om positiv selektivitet, som betyr at mottakerlandene ofte har en tendens til å velge ut innvandrere med et høyere utdanningsnivå enn resten av befolkningen som bor i migrantlandet (Hemansen, 2017, s.21). Denne positive selektiviteten gjelder oftere for ikke-vestlige innvandrere enn for europeiske innvandrere, «En ny komparativ studie viser for eksempel at selv om innvandrere med ikke-europeisk opprinnelse i Sverige, i hoved sak flykninger med opphold innvilget på humanitært grunnlag, ofte har et relativt lavt utdanningsnivå i absolutt forstand, har de jevnt over et klart høyere utdanningsnivå enn snittet i deres respektive opprinnelsesland» (Hermansen, 2017, s.21). Sist når det gjelder innvandreres utdanning og kvalifikasjoner skriver Hermansen (2017) at forskning viser at innvandrerbefolkningen i Skandinaviske land har en del høyere utdanningsnivå enn andre land i EU samlet (Hermansen, 2017, s.20).

4.1.1.2 Språklige ferdigheter og muligheter

Eide, Homme, Karlsen & Lundberg (2017) skriver om inkludering av innvandrere i helse- og omsorgssektoren, da dette er et voksende arbeidsområde med konstant behov for flere ansatte, og der skriver forfatterne at dette er et etnisk kodet yrke, da mange innvandrere rekrutteres i slike jobber fordi det kjennetegnes ved få muligheter og derfor få krav (Eide et al, 2017, s. 336). I artikkelen skriver forfatterne også om ulike opptakskrav for å komme inn i ulike

arbeidsinkluderende tiltak, og da beskriver de at mange av deltakerne hadde språkvansker både på arbeidsplassen og i gjennomføring av ulike teoretiske prøver, noe som etter hvert sto som et hinder for en del innvandrere i å komme inn i slike tiltak (Eide et al, 2017, s. 343).

4.1.1.3 Innvandrerfamilies holdninger

Nadim (2017) skriver noe om bakgrunnen til en del arbeidsledige innvandrere ved å vise til familiens holdninger når det gjelder deres døtre sin arbeidstilknytning. Hun skriver at mange innvandrerfamilier ser på migrasjonen til Norge som en form for utviding av sosioøkonomiske muligheter (Nadim, 2017, s. 48). Utvidelsen av sosioøkonomiske muligheter kan sees som et ønske om sysselsetting og lønnet arbeid. Da Nadim (2017) beskriver hvordan familien kan fungere som en ressurs for arbeidsmotivasjon, og ressursen som jeg knyttet opp til en utvidet sosioøkonomisk mobilitet er familien som byrde på barna deres, da både nærfamilie i Norge og storfamilien i hjemlandet kan ha behov for økonomisk støtte, noe som setter et krav om sysselsetting og utvidet økonomisk mobilitet (Nadim, 2017, s.46). På den andre siden kan utvidet sosioøkonomiske muligheter bety en avhengighet på trygdeordninger som den sjenerøse velferdsstaten tilbyr arbeidsledige personer. Hermansen (2017) skriver at mange pakistanske og tyrkiske innvandrere som emigrerte til Norge tidlig på 1970-tallet har hatt et høyt sysselsettingsnivå, men har etter hvert falt ut av arbeidslivet og begynt å motta ulike trygdeytelser, «Imidlertid opplevde disse gruppene fallende sysselsettingsrater ut over livsløpet, og stadig flere forsvant ut av arbeidsmarkedet og over på ulike trygdeordninger» (Hermansen, 2017, s.23).

4.1.1.4 Mertons anomiteori

Spenningsfeltet mellom innvandreres avhengighet på trygdeordninger eller lønnet arbeid for å oppnå sosioøkonomisk mobilitet og muligheter, kan jeg knytte opp med Mertons anomiteori, der begge alternativene i spenningsfeltet kan forklares som et reaksjonsmønster på opplevd sosialt press til å oppfylle viktige anerkjente verdier og deres begrensede muligheter (Skytte, 2019, s.75). Konformitet er reaksjonsmønstre som viser at innvandrere har et ønske om sysselsetting, der innvandrere aksepterer de norske verdiene og at deres formelle kompetanse har gjerne mindre

mulighet til å godkjennes i det norske arbeidsmarkedet, men har et mål om å få lønnet arbeid og ha en arbeidstilknytning (Skytte, 2019, s.76). Tilbaketrekking er det andre reaksjonsmønsteret, der innvandreriindividet vil akseptere sin arbeidsledighet, og blir heller avhengig av trygdeordninger og økonomisk støtte fra velferdsstaten. Her vil innvandreriindividet også tilpasse levemåten deres rundt den økonomiske støtten de får, selv om det betyr et lavere økonomisk nivå (Skytte, 2017, s.76).

4.1.2 Samfunnet og situasjonen

Levin (2015) skriver videre om tolkningsredskapet at sosialarbeideren trenger også å få kunnskap om samfunnet iindividet befinner seg, og påvirkningene som forekommer med samfunnsholdninger (Levin 2015: 44). Igjen, dette omfatter person-i-situasjon som et kjernepunkt i sosialt arbeid, sosialarbeideren skal prøve å forstå situasjonen som iindividet befinner seg i, da situasjonen omfatter problemet, og sosialarbeideren skal se på problemet som et symptom på samfunnsutvikling (Levin 2015: 38).

4.1.2.1 Kategorisering – en styrende forståelse

Magnussen (2020) skriver om situasjonen som mange innvandrere befinner seg i det norske samfunnet, og det er å være ofre for styrende forståelser som kategoriserer dere på en måte som har påvirkning på deres arbeidstilknytning. Hun beskriver disse kategoriseringene som sosiale krefter som bidrar til å forme innvandreres integreringsvirksomhet (Magnussen, 2020, s.65). Hun viser også til viktigheten av å forstå hvem som aktiviserer slike forståelser, og da referer hun til integreringsmeldingen og bakkebyråkrater i møtet med innvandrere (Magnussen, 2020, s. 66).

Som presentert i teorikapitlet, er sosiale kategorier en vanlig måte å forstå den andre på, i møtet mellom mennesker, , og ikke bare innvandrere, da dette er noe som mennesket trenger for å kunne systematisere informasjon og kunnskap om andre (Skytte, 2019, s.64). For å kunne kategorisere andre, begynner mennesket med en forståelse av seg selv, slik at de kan forstå andre i forhold til seg selv, dette ser jeg i lys av etnosentrisme. «Alle former for sosial identitet skapes gjennom kontraster til dem som står utenfor gruppen; det finnes ikke et eneste fellesskap absolutt alle deltar

i» (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 56). Kaya forklarer et slikt sitat ved å skrive at «Diskriminerende oppfatninger ses ofte i sammenheng med etnosentrisme» (Kaya 2010: 36).

4.1.2.2 Integreringsmelding – et utgangspunkt for kategorisering

Magnussen (2020) skriver at integreringsmeldingen virker som et utgangspunkt for kategorisering i samfunnet, da integreringsmeldingen presenterer at innvandrere er bærere av grunnen til deres arbeidsledighet, og at det kan skyldes på tradisjonene fra landet de forlot (Magnussen, 2020, s.72). «I meldingen vises det imidlertid til forskning som viser at slike sysselsettingsforskjeller holder seg konstante trass konjunkturer i arbeidslivet, noe som peker mot at mennesker fra noen land kommer Norge med lavere arbeidsmoral eller med «tradisjoner» som passer dårligere med lønnet arbeid enn det andre gjør» (Magnussen, 2020, s.72). Videre skriver Magnussen (2020) om velferdsforvaltningens forståelse av innvandrere som er preget av feil og mangler ved disse innvandrere individene, både i forhold til deres kvalifikasjoner, tradisjoner og språklig kompetanse.

4.1.2.3 Bakkebyråkraters holdninger og kategorisering

Faiza, kvinnen som er utgangspunktet for Magnussen (2020) sin artikkel, er et godt eksempel på måter kategorisering vises hos bakkebyråkraterne. Erfaringene hennes viser til tvilende og styrende forståelser når det gjelder hennes utdanning, da hun ønsket å komme videre og ta opp studiekompetanse på ett år etter fullført introduksjonsprogram, men hun ble møtt med en tvilende saksbehandler fra fylkeskommunen som mente at dette blir alt for vanskelig for henne, til tross for at Faiza hadde gode karakterer fra språkkurset hun fullførte. Saksbehandleren sin holdning til Faiza sine kvalifikasjoner og ferdigheter virket veldig styrende for Faiza, da hun begynte å tvile på seg selv og evnene sine. Videre fører dette også til at Faiza velger å ta høyere utdanning med et studium som har lavere nivå enn hennes ønsker, på grunn av at hun tviler på egne evner som resultat av kategorisering. \ (Magnussen, 2020, s.70).

En mer direkte hendelse på kategorisering som Magnussen (2020) skriver om, er Faiza sitt møte med en NAV veileder i et praksisintervju, der intervjuet for det meste handlet om Faiza sin

bakgrunn, tro og praksiser, og om dette er noe hun er opptatt av på arbeidsplassen (Magnussen, 2020, s.71). Dette forstår jeg i en diskriminerende sammenheng, da dette er en slags forsterking av etnosentriske ideer og praksiser, som vil i etterkant usynliggjøre minoritetene (Skytte, 2019, s.80).

4.1.2.4 Ansettelsesdiskriminering

Diskriminering i det norske samfunnet i forhold til innvandrere er også vist til gjennom ansettelsesdiskriminering. Hermansen (2017) forklarer dette ved at arbeidsgivere ofte vil ikke ta noe risiko ved å ansette innvandrere, og det har sammenheng med etterspørsel etter høykvalifiserte arbeidskraft, og den høye ansettelsesbeskyttelse som arbeidstakeren får ved ansettelse som gjør det vanskelig for arbeidsgivere å risikere å ansette en mindre kvalifisert innvandrer (Hermansen, 2017, s.22). Magnussen (2020) begrunner dette ved å skrive om mangelen på forskning og kunnskap om diskriminering i integreringsmeldingen, men heller et søkelys på innvandreres manglende ferdigheter (Magnussen, 2020, s.73). På lang sikt kan dette virke diskriminerende fra velferdsapparatet og integreringsapparatet, da det setter søkelys på negative sider ved innvandrere og bidrar med annengjøring av «de andre» uten å prøve å bidra med anerkjennelse av «de andre».

4.1.2.5 Forskningens påvirkning

Videre ønsker jeg å skrive om kategoriseringen som finnes i forskning, som også har en påvirkning på hvordan innvandrere blir møtt. Nadim (2017) viser til flere studier som handler om families holdninger i forhold til kjønnsroller og arbeidsdeltakelse hos deres døtre. Hun skriver at mange av disse forskningene viser til familiens normative holdninger, som handler om tradisjoner og normer i forhold til kjønnsrollene i familien (Nadim, 2017, s. 42). «Når det gjelder studier av barn av arbeidsinnvandrere, som utgjør den store gruppen av andregenerasjonen i Europa, er det lite oppmerksomhet mot familien som en potensiell ressurs og desto mer fokus på familien som forvaltere av kjønnsstradisjonelle normer» (Nadim, 2017, s.42). Denne holdningen i forskningen forårsaker en forståelse at familien er ikke støttende til deres døtre sine arbeidsliv, og ofte virker dette som en forklaring på hvorfor deres sysselsettingsnivå er i en lavere grad enn norske kvinner sitt sysselsettingsnivå (Nadim, 2017, s.41). Dette ser vi et eksempel på i erfaringene til Faiza, der

hun blir også spurt av NAV veilederen om hennes rolle som mor i familien og om hun klarer å balansere arbeidslivet og det å være en mor (Magnussen, 2020, s.71).

4.1.2.6 Konsekvensene av kategorisering – Mertons anomiteori

Magnussen (2020) redegjør for konsekvensene av kategorisering ved å skrive om påvirkningen den har på individet. Tidligere har jeg nevnt at kategoriseringen av Faiza førte til at hun undervurderte seg selv, dette har Skytte (2019) forklart gjennom å skrive om hvordan stereotypifisering og kategorisering av andre kan bli til selvoppfyllende profetier. Jeg knytter dette opp mot Mertons anomiteori også som en slags reaksjon på kravet om å oppfylle forventninger og verdier i et samfunn som gir begrensede muligheter. Kategoriseringen kan føre til at individet mister tro på seg selv og sine evner, eller mister tro på sine muligheter for å bli anerkjent for sine ferdigheter. Ritualisme er et reaksjonsmønster som gjør at individet kan fortsette på sin vei mot å oppnå disse verdiene i samfunnet, men med lite tro på systemet og muligheten for å oppnå noe. Magnussen (2020) skriver om hvordan Faiza har opplevd en slik reaksjonsmønster ved å skrive om hennes tvilende tanker på seg selv og sine evner mot slutten av intervjuene (Magnussen, 2020, s.70) «... velferdsapparatets mistenkeligjøring og nedvurdering av etniske minoriteter bidrar til redusert institusjonell tillit og opplevelse av medborgerskap blant slike minoriteter» (Magnussen, 2020, s.72).

4.2 Makt og kontroll, eller hjelp?

Refleksjonene rundt individuelle og samfunnsmessige forhold i arbeidsinkludering hos innvandrere gir også et grunnlag på maktforholdet i relasjonen mellom både yrkesutøvere og innvandrere, og relasjonen mellom majoriteten og minoriteter. Magnussen (2020) skriver i artikkelen hennes om minoriteter som en maktløs gruppe i dagens samfunn, som møter flere styrende forståelser fra den mektige majoriteten i samfunnet (Magnussen, 2020, s.65). Hun viser til samfunnsmessig maktubalanse ved å referere til hvordan kategorisering kan også bidra til å usynliggjøre innvandrere og dermed bidra med å øke den dømmende makten hos majoritetssamfunnet (Magnussen, 2020, s.73). Videre skriver hun om den relasjonelle maktubalansen mellom bakkebyråkrater og

innvandrere ved å vise til eksempel om rådgiver som brukte sin stilling og makt for å tvinge Faiza til oppmøte på frivillige aktiviteter i introduksjonsprogrammet. Etter hvert har kontrollen og mangelen på hjelp fra rådgiveren, forårsaket en misforståelse som utløste store økonomiske vanskeligheter for Faiza (Magnussen, 2020, s.67). Hun viser også til en tidligere rådgiver som ikke brukte sin makt og stilling på en slik måte, men ga en hjelpsom rådgivning til Faiza i stedet, og tok hensyn til hennes travle liv (Magnussen, 2020, s.67). Slike eksempler på hjelp og kontroll viser essensen i dette spenningsfeltet, Det viser også at det er viktig å huske at vi arbeider med sårbare mennesker som kan fort oppleve krenkelse av vår kontroll og makt på deres situasjon (Levin 2015: s.42).

4.3 Arbeidsinkludering som et mål

Spenningsfeltene i sosialt arbeid er viktige for å kunne tolke og handle rundt en situasjon, men i temaet arbeidsinkludering er det også viktig å kunne si noe om velferdsstatens påvirkninger og kunne ta med de ulike tilnærmingene til arbeidsinkludering for å kunne bygge på handlingsredskapene til en situasjon.

4.3.1 Den sjenerøse velferdsstaten

Tidligere i oppgaven har jeg skrevet om velferdsstaten og de sjenerøse ytelsene som tilbys befolkningen i Norge slik at de kan komme i arbeid, Hermansen (2017) skriver noe om velferdsstaten og påvirkningen de har på sysselsettingen og utdanningsnivå. Hermansen (2017) skriver at Norden er et område som er preget av rike land, men størst forskjeller på arbeidstilknytning mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere (Hermansen, 2017, s. 22). «Fra tilbudssideperspektiv kan alternative inntektskilder i form av ulike offentlige stønadsoverføringer i et sjenerøst velferdssystem med relativt høye minimumsytelser også bidra til at lavkvalifiserte innvandrere har en mindre økonomisk gevinst av å være i jobb» (Hermansen, 2017, s.22). Her ønsker jeg å vise til spenningen mellom velferdsstaten og arbeidsledighet. Det finnes mange argumenter for at den sjenerøse velferdsstaten virker som en bremsekloss i sysselsettingsarbeidet, gjennom at deres ytelse kan virke som et sikkerhetsnett for arbeidsledige, noe som i etterkant vil

svekke deres arbeidsmoral (Hermansen, 2017, s. 20). Det er også mange argumenter for at velferdsstaten styrker arbeidsmoralen ved å legge insentiver til disse ytelsene, noe som vil også sette et krav om arbeidsdeltakelse og videre føre til ansettelse hos flere arbeidsledige (Hermansen, 2017, s. 20). «Navs oppdrag er å bidra til å få flere i arbeid og færre på stønad gjennom arbeidsrettet bistand og tjenester til innbyggere og arbeidsgivere, samtidig som inntekt og stønader sikres for dem som har rett på det, og som helt eller delvis har falt ut av arbeidslivet» (Glemmestad & Kleppe, 2019, s.29).

4.3.2 Ulike tilnærminger og arbeidsinkluderende innganger

Videre ønsker jeg å drøfte de ulike tilnærmingene til arbeidsinkludering. Tidligere i teorikapitlet har jeg gjort rede for to hovedtilnærminger innen arbeidsinkludering, og det er *train then place* tilnærmingen og *place then train* tilnærmingen. Artikkelen til Eide et al (2017) som jeg har valgt i litteraturstudien viser til ulike tiltak som ble brukt i arbeidsinkludering av innvandrere i helse- og omsorgssektoren. Artikkelen viser også til to arbeidsinkluderingsinnganger, som er investeringer i humankapital og arbeid-først tilnærminger (Eide et al, 2017, s.336).

4.3.3 Arbeid-først/ Place then train

Jeg knytter disse tilnærmingene opp mot hverandre og ser de i lys av hverandre. For det første er det en tydelig sammenheng mellom arbeid-først innganger og *place then train* tilnærminger, da hovedmålet i arbeid-først innganger er å få brukeren i jobb så fort som mulig, for å bygge opp en raskere tilknytning til arbeidslivet og for å unngå at individer blir i varig avhengig på trygdeordninger (Eide et al, 2017, s.336). *Place then train* tilnærminger, i likhet med arbeid-først innganger, setter stor fokus på brukerens ønske om deltakelse i arbeidslivet, og har et hovedmål om å sette brukerne i arbeid først og gi dem tett oppfølging og opplæring mens de arbeider på arbeidsplassen (Frøyland & Spjelkavik, 2014, s. 38).

4.3.4 *Humankapital/ Train then Place*

Humankapital innganger er rettet mot kompetansebygging og kvalifisering av brukerne slik at de kan ha varige ansettelser. Målet handler også om å forebygge sosial eksklusjon av marginaliserte grupper fra arbeidslivet (Eide et al, 2017, s.336). Train then place tilnærminger viser likhet med humankapital innganger ved at den er også opptatt av å kvalifisere og trene opp brukerne før de kommer inn i arbeid, slik at deres ferdigheter er utviklet for tiden de blir utplassert på jobb (Frøyland & Spjelkavik, 2014, s.35).

4.3.5 *Opplæring på arbeidsplassen*

Eide et al (2017) viser en forståelse av både train then place og place then train tilnærminger som en investering i humankapital inngang, «I vårt utvalg fant vi to hovedarenaer for bygging av humankapital: gjennom opplæring på arbeidsplassen og gjennom opplæring i skole» (Eide et al, 2017, s.343). Opplæringen på arbeidsplassen ga for det meste om læreplaner i å gjennomføre jobben, informasjon om de uformelle normene og verdiene som er viktig i en arbeidsplass, og generell informasjon om det norske arbeidslivet (Eide et al, 2017, s.344). Dette høres i utgangspunktet rimelig og positivt, da det er en investering i humankapital samtidig som det er en utplassering i arbeidsrettede tiltak. Utfordringen er mer synlig når dette gjelder innvandrere med språklige vansker, som kan da føre til vansker med å forstå opplæringen som gis på arbeidsplassen, eller tolke beskjeder som gis fra ledere og kollegaer (Glemmestad & Kleppe, 2019, s.161). Videre kan dette skape et problem i opplevelsene til innvandrersindividet, da manglende opplæring og oppfølging fra veiledere kan føre til en følelse av å være utnyttet i arbeidsplassen som gratis arbeidskraft (Glemmestad & Kleppe, 2019, s.159). På den andre siden er det også viktig å ta med opplevelsene til deltakerne på tiltakene som Eide et al (2017) skriver om, «Arbeidsplassens status og funksjon i tiltaket hadde en avgjørende rolle i å utvikle deltakernes kunnskap om regler, normer, og verdier i det norske arbeidslivet» (Eide et al, 2017, s.344).

4.3.6 Opplæring i skolen

Opplæringen som foregikk på skolen i de syv tiltakene nevnt i artikkelen til Eide et al (2017) var mer relatert til kompetansebygging, teoretiske eksamener og fagprøver innen helsefagarbeider utdanning (Eide et al, 2017, s. 344). Opplæringen på skolen var også avhengig av noen opptakskrav som var satt på innvandrere, og dette gjaldt språklige kunnskaper og gode resultater fra norskprøven i introduksjonsprogram som et utgangspunkt på opptak til de fleste tiltakene (Eide et al, 2017, s.343). Dette viser til et behov om fullførte norskkurser og introduksjonsprogrammer for å kunne fullføre og komme inn i flere av de arbeidsinkluderings tiltakene i Norge (Glemmestad & Kleppe, 2017, s.158). På den andre siden viser Maximova-Mentzoni at språkpraksis i ulike arbeidsinkluderende tiltak og introduksjonsprogrammet gir lite effekt på innvandreres overgang til arbeid, på grunn av manglende betydelig fremgang i disse språkkursene (Glemmestad & Kleppe, 2017, s.58).

5. KONKLUSJON

Mot begynnelsen av denne oppgaven skrev jeg at problemstillingen min blir: Hvilke barrierer inngår i arbeidsinkluderingsprosessen til ikke-vestlige innvandrere, og hvordan kan sosialarbeideren svekke slike barrierer? Jeg mener at jeg har svart på denne problemstillingen gjennom å vise til ulike samfunns- og individsforhold som spiller en rolle i arbeidsinkluderingen av innvandrere.

For det første har jeg skrevet noe om person-i-situasjon, et kjernepunkt i sosialt arbeid som forstås som en tolkningsredskap på de ulike problemene individene befinner seg i. For å belyse person-delen av dette kjernepunktet har jeg skrevet noe om ressursene til innvandrere både i forhold til deres utdanning og kvalifikasjoner. Videre har jeg gjort rede for familier sine holdninger til deres døtre sin arbeidstilknytning, deres ønske om sosioøkonomiske muligheter, men også regresjonen på deres sysselsettingsnivå, og til slutt har jeg nevnt språk vanskene som mange innvandrere opplever.

For å belyse situasjonen som innvandrere befinner seg i, har jeg satt hovedfokus på kategorisering som en barriere for innvandreres arbeidsinkludering. Her har jeg skrevet om synpunkter om integreringsmelding og ulike forskninger som et utgangspunkt for den kategoriseringen og annengjøringen som blir utført av samfunnet og bakkebyråkratene mot innvandrere. Videre har jeg også skrevet om hvordan kategorisering kan bli til et hinder i innvandreres utvikling og tro på deres egne ferdigheter, og til slutt om hvordan kategoriseringen kan bli til diskriminering, i form av ansettelsesdiskriminering.

Jeg har også skrevet om betydningen av makt ubalansen som innvandrere opplever, og om hvordan yrkesutøveres holdninger og måten de møter innvandrere på kan føre til en svekket tillitsfølelse hos innvandrere, som dermed bidrar til en svekket tilknytning til arbeidslivet.

På siste delen av diskusjonen har jeg også tatt opp ulike tilnærminger i arbeidsinkludering, og skrevet en del om hvordan opplæring før eller gjennom utplassering spiller en rolle på arbeidstilknytningen hos innvandrere.

Etter å ha belyst øvrig kunnskap rundt innvandrere, samfunnet de bor i og de ulike verdiene og holdningene rundt arbeid og inkludering, knytter jeg dette opp til

arbeidsinkluderingsstiltærningene som et formål å forstå disse spenningene i. «Den teoretiske kunnskapen blir først virkelig betydningsfull når den brukes til et bestemt formål – nemlig til å prøve å forstå den gitte situasjonen. Da benyttes kunnskap om spenningsfeltene som en måte å tolke på – altså som et tolkningsredskap» (Levin 2015: 44).

For å forstå handlingsredskapet i en slik situasjon, må sosialarbeideren ta tolkningsredskapet i betraktning, «Tolkningsredskapet og handlingsredskapet henger sammen idet forståelsen og tolkningen kommer forut for handlingen. Sagt på en annen måte må du vite hvorfor du gjør det du gjør – før du gjør det» (Levin 2015: 44). Etter min mening er handlingsredskapet i problemstillingen om hva sosialarbeidere kan gjøre for å svekke barrierer i innvandreres arbeidstilknytning, å kunne forstå innvandreres situasjon, deres opplevelser og deres ressurser, her er det veldig viktig å se personen i situasjonen. Det er ikke en fasitsvar på hva sosialarbeideren bør gjøre, men det som er viktig er å kunne se på ressursene til individet og tilpasse arbeidsinkluderende tiltak etter deres ressurser. Direkte eksempler kan være å utplassere språkdyktige innvandrere på arbeidsplasser der de kan få opplærings på arbeidsplassen, i tillegg til arbeidsopplærings, og heller vente med å utplassere innvandrere med svake språkferdigheter og tilrettelegge for mer omfattende språkkurs. Andre eksempler kan også gjelde sosialt arbeid i samfunnsarbeids nivå, der sosialarbeideren kan bidra med barnehageplasser eller aktivitet til småbarnsmødre, slik at deres arbeidstilknytning svekkes ikke på grunn av normative kjønnsroller. Det er også viktig å utvikle bedre flerkulturell kompetanse, slik at kategoriseringen som kan oppleves krenkende, kan svekkes på institusjonell- og samfunnsfaglignivå. Til slutt presiserer jeg at det er ingen fasit svar på hvordan man skal behandle andre, men heller noen kjernepunkter til sosialarbeidere som ofte viser til de ulike sidene ved en sak på en rettferdig måte.

6. LITTERATURLISTE

Aveyard, H. (2018). *Doing a Literature Review in Health and Social Care: A Practical Guide*. Open University Press.

<https://r4.vlereader.com/EpubReader?ean=1780335248018#>

Bergsli, A. T. (2020, 22. Januar) *Innvandring og integrering i arbeidslivet – en innføring*. Arbeidslivet.

<https://www.arbeidslivet.no/Arbeid1/Integrering/Integrering-i-arbeidslivet/>

Dahlgren, K. & Ljunggren, J. (Red.). (2010). *Klassebilder: Ulikhet og sosialmobilitet i Norge*. Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7. utg.) Gyldendal Norsk Forlag AS

Dypedahl, M. & Bøhn, H. (2017). *Veien til interkulturell kompetanse*. (2. utg.) Fagbokforlaget Eide, H. M. K., Homme, A., Karlsen, M. -A. & Lundberg, K. (2017) Omsorgssektoren som integreringsarena: en hurtig og enkel vei til varig arbeid for flyktninger og innvandrere?. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 20(4) 332-348.

<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-04-06>

Eriksen, T., H. & Sajjad, T., A. (2020). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge*. (7. utg.) Gyldendal Norsk Forlag AS.

Glemmestad, H. & Kleppe, C., L. (2019). *Arbeidsinkludering i sosialt arbeid*. Fagbokforlaget. Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>

Grønmo, S. (2020, 3. November). *Kvalitativ metode*. Store norske leksikon.

https://snl.no/kvalitativ_metode

Grønmo, S. (2021, 10. Mai). *Forskningsmetode: samfunnsvitenskap*. Store norske leksikon.
<https://snl.no/forskningsmetode - samfunnsvitenskap>

Grønmo, S. (2021, 7. November). *Kvantitativ metode*. Store norske leksikon.
https://snl.no/kvantitativ_metode

Hermansen, A. S. (2017) Et egalitært og velferdsstatlig integreringsparadoks? Om sosioøkonomisk integrering blant innvandrere og deres etterkommere i Norge. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1) 15-34.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-02>

Horntvedt, T. (2012) Utvalgte begreper i flerkulturell forståelse. I P. I. Båtnes & S. Egden (Red.), *Flerkulturell forståelse i praksis*. (s. 221- 254). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Hutchinson, G. S. (2010). *Samfunnsarbeid: mobilisering og deltakelse i sosialfaglig arbeid* (3. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kaya, M., S. (2010) Innledning: etnosentrisme og nepotisme. I M. S. Kaya, A. Høgmo & H. Fauske (Red.). *Integrasjon og mangfold: utfordringer for sosialarbeideren*. (s. 13- 48). Cappelen Damm AS

Levin, I. (2015) Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok*. (s. 36- 46). Universitetsforlaget.

Magnussen, M. -L. (2020). «Jeg er klar til å bidra» Utforskning og utfordring av bakkebyråkraters kategorisering av flykninger som prøver å komme i jobb i dagens Norge. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 23(1) 63-75.
<https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2020-01-05>

Meld. St. 30 (2015-2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Justis- og beredskapsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/6676aece374348ee805e9fc5f60b6158/no/pdfs/stm201520160030000dddpdfs.pdf>

Nadim, M. (2017). Familien som ressurs eller hinder? Etterkommerkvinnens deltagelse i arbeid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(1) 35-52.

<https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-03>

NOU 2012: 6. (2012) *Arbeidsrettede tiltak*. Arbeidsdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f2ce6d22c3914e7b89d15db41285cf85/no/pdfs/nou201220120006000dddpdfs.pdf>

NTB (2022, 8. mars). Frp vil ha raskere integreringsopplegg for ukrainske flyktninger. *Dagsavisen*.

<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2022/03/08/frp-vil-ha-raskere-integreringsopplegg-for-ukrainske-flyktninger/>

Odden, G. (2018). *Internasjonal migrasjon*. Fagbokforlaget.

Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet: om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. (2.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Seeberg, M., L. (2007). *Velferdsstaten møter verden: arbeidsplasser i endring*. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Skilbrei, M-L. (2019). *Kvalitative metoder: planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Fagbokforlaget.

Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. (3. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS

Statistisk Sentralbyrå (2008, 8. oktober). *Vestlig og ikke-vestlig - ord som ble for store og gikk ut på dato*. SSB.

<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/vestlig-og-ikke-vestlig-ord-som-ble-for-store-og-gikk-ut-paa-dato>

Statistisk Sentralbyrå (2019, 5. mars). *Slik definerer SSB innvandrere*. SSB.

<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/artikler/slik-definerer-ssb-innvandrere>

Støren, I. (2013). *Bare søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudie*. Cappelen Damm Akademisk.

Takle, M. (2014). *Politisk integrering: innvandrersorganisasjoner som skoler i demokrati og byråkrati*. Cappelen Damm Akademisk.

Tjora, A. (2021, 26. August). *Sosial Mobilitet*. Store Norske Leksikon.

https://snl.no/sosial_mobilitet

Tønnessen, M. (2021, 28. Februar). *Innvandrer*. Store Norske Leksikon.

<https://snl.no/innvandrer>

Østby, L. (2011). «Sånn er de» - om kategorisering og samhandling med etniske minoriteter. I B. Berg & T. A. Ask (Red.), *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*. (s.57- 75). Universitetsforlaget.

Åm, H. & Magin, M. (2021). Bruk av andres forskning. I I. Stuvøy, G. Tøndel & A. Tjora. (Red.), *En smak av forskning: Bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt*. (s. 139-148). Cappelen Damm AS.